

Ciència David Bueno

Una història de gats

Probablement, més d'una persona es veuria temptada a no continuar llegint aquesta ressenya si ja en la primera frase aquest crític utilitzés l'expressió *mecànica quàntica*. És per això que és millor començar parlant de gats. Imaginem que posem un gat dins d'una caixa d'acer tancada i opaca juntament amb un comptador Geiger, que mesura la radioactivitat, i una certa quantitat de substància radioactiva. Si es desintegra un àtom, el comptador Geiger ho detectarà i alliberarà un martell que matarà el gat. En aquest escenari, tant el gat com la partícula fruit de la desintegració depenen d'un sistema regit per les lleis de la mecànica quàntica: mentre no obrim la caixa, per a l'experimentador el gat estarà viu i mort alhora, però tan bon punt l'obri el mateix fet de l'observació en modificarà l'estat, atès que passarà a ser només viu o només mort.

Aquesta paradoxa, que es coneix com del gat de Schrödinger, és una de les més emprades per explicar determinades conseqüències de la mecànica quàntica, i és una de les moltes que trobareu a *Introducción al mundo cuántico. De la danza de las partículas a las semillas de las galaxias*, de David Jou. Vol dir això que estem davant un llibre d'anècdotes? Res més lluny de la realitat. El gran mèrit d'aquest llibre és que s'atreveix a explicar la mecànica quàntica des de la primera pàgina, tal com és, amb totes les seves implicacions i conseqüències. I ho pot fer perquè està escrit amb una claredat expositiva i una multiplicitat d'exemples, dades històriques i també anècdotes perfectament dosificades que permeten que cada lector, segons els seus coneixements i interessos, trobi el seu registre de lectura.

Introducción al mundo cuántico
 Autor: David Jou
 Editorial: Ediciones de Pasado y Presente
 Barcelona, 2012
 Pàgines: 298
 Preu: 20 euros

Una obra d'un erudit: Jou és catedràtic de física a la Universitat Autònoma de Barcelona, ha rebut els premis Rei Joan Carles I i Ciutat de Barcelona i la medalla Narcís Monturiol, i també desenvolupa una reconeguda tasca poètica. Les seves explicacions ens transportaran des de les intimitats de la matèria i l'energia fins a la vasta extensió de les galàxies, passant, entre molts altres temes, per la vida, l'efecte hivernacle, les persones i l'art. I ens permetran entendre per què els coneixements en mecànica quàntica són cabdals per a la nostra civilització, per exemple per al disseny de multitud d'aparells electrònics d'ús quotidià. *

Novel·la Carlos Zanón

De pares i rellotges

I no es casual que a Déu els antics l'anomenessin El Gran Rellotger.

El ritme i el batec de Harding és lent i tradicional. Demana del lector que accepti que li expliquin una història sobre gent que ja no són com nosaltres, quan hi havia un lloc i un moment en el món per a cadascú, o almenys la mítica ens ho diu així.

Respecte pel què i el com

El respecte de Harding pel que diu –velles històries de la seva infantesa que el seu avi li explicava– i per com ho diu és innegable. Harding beu de la seva tradició –Faulkner, Hawthorne– i de l'aliena –*La muerte de Artemio Cruz*, de Carlos Fuentes, o García Márquez–. Però ho fa amb humilitat, portant-ho tot al seu terreny, a la seva història i com ha de ser explicada.

Ambició i humilitat.

Les últimes hores de George Washington Crosby al seu llit de mort. Les al·lucinacions i els records. El seu pare, la seva mare, la seva infantesa. Una època dura en una regió de Maine, on la natura és alhora benedició i càstig. El pare té un pes important. Un bon home, epilèptic, que es guanyava la vida venent de tot amb un carro ambulant. La mare, contradictòria i valenta. Tot en un món panteista, cruel, salvatge, però pur. Crosby morirà envoltat de familiars i civilització. Però la seva vida i la seva ànima fugen al lloc on pertany: la natura, la infantesa, el món perdut on es conforma el que són, les cadenes que realment importen. *

Llauners va passar de ser l'aposta de cinc-cents exemplars d'una petita editorial a Premi Pulitzer del 2010. I el seu autor, Paul Harding (Massachusetts, 1967), va passar de ser un professor desconegut amb primera novel·la a paraigües de tot tipus d'elogis i crítiques superlatives. Harding havia freqüentat l'escena rock de mala mort i era professor d'escriptura creativa (quants n'hi ha, als EUA? Set milions?). Ara té al damunt la pressió màxima quan encén l'ordinador.

Hi ha motius per a tot això? Probablement, sí. Perquè la prosa que destil·la *Llauners* és depurada. D'un autor anònim, però ja fet. Un escriptor que escriu fixant-se en els autors canònics, en la seva tradició i no en els més moderns de la temporada. Connecta des d'una visió màgica i hiperrealista amb els sentiments i visions orgàniques de la vida, la natura, el silenci que sempre ressona en el nostre interior. No deixem de ser rellotges complexos.

Llauners
 Autor: Paul Harding
 Traducció: Maria Iniesta
 Editorial: Edicions de 1984
 Barcelona, 2012
 Pàgines: 192
 Preu: 18 euros

Novel·la Òscar Montferrer

Adolescència en femení

La llum a casa dels altres
 Autora: Chiara Gamberale
 Traducció: Teresa Muñoz
 Editorial: Edicions 62
 Barcelona, 2012
 Pàgines: 425
 Preu: 20 euros

La Mandorla –ametlla, en italià– és la protagonista de *La llum a casa dels altres*, la sisena novel·la de la italiana Chiara Gamberale, que també fa d'actriu i de conductora radiofònica i televisiva. La trama arrenca quan la criatura, de pocs anys, perd la mare en un accident de trànsit i s'embolica quan la comunitat de veïns del bloc en què han estat vivint totes dues decideix en assemblea fer-se càrrec de la nena de manera col·lectiva. El perquè d'aquesta improbable i molt literària decisió cal buscar-lo en el fet que un dels homes del bloc pot ser el pare no reconegut de la Mandorla.

Amb aquest plantejament, la Gamberale sembla voler fer una aproximació al fenomen de la convivència en general i de les conviven-

cies en concret: la comunitat de veïns que inventa intenta reproduir l'heterogeneïtat en l'àmbit de la consideració general a què ara se sotmet el concepte de la família: hi ha una dona d'edat que viu sola, una parella d'homosexuals, una família clàssica –mare, pare, filla i fill–, una parella estable sense fills i una parella inestable amb fill.

Aquests són els fills amb què l'autora trenca una història que conviu amb el procés de creixement –físic i emocional– de la protagonista, que supera amb més o menys èxit els anys que transcorren des que perd la mare fins que arriba a l'adolescència, amb el pare desconegut i la mare morta com a absències constants. La intenció de la Gamberale és bona –no és la convivència de les

persones el nucli de bona part de tot el que s'explica en el món de la ficció?– i el plantejament té un punt d'originalitat –li permet establir un seguit de nivells de relacions que comencen en l'individu i acaben en el grup nombrós–, però la seva història pateix de manca de credibilitat. En aquest sentit, hi ha un desajustament entre l'enunciat de la novel·la –la teoria– i la seva redacció –la pràctica–, provocat pel recurs als sempre perillosos estereotips. Així, els personatges, que apareixen amb una planor aclaparadora, no tenen l'oportunitat de sobrepasar els límits amb què han estat dissenyats. Cap sorprèn el lector amb un rampeu d'humanitat, amb una reacció imprevista, amb un gir inesperat...

A l'extrem de l'especulació en

l'anàlisi, desapropiar l'angoixa vital que se sent quan no es coneix el pare i quan s'ha perdut la mare –la desoladora convicció d'estar sol a la vida– crea una mancança gairebé imperdonable. Aquesta constatació esdevé especialment frustrant si es compara el que ofereix la Gamberale i el que podria haver arribat a oferir, tot i que cal respectar el dret de l'autora a explicar la seva història des de la seva condició de narradora.

La lectura de *La llum a casa dels altres* deixa com a regust la sensació que la Gamberale no hi ha posat el cor, en les seves paraules, i que ha desapropiat els viarans que ella mateixa ha creat. Això, en la literatura amb vocació de seriositat, es nota perquè la manca d'implicació rebaixa la qualificació final de l'obra. *